

nam alii cum ex justitia non teneantur illa ministrare, non faciunt injustitiam, pro illis exigendo pretium conveniens, licet peccent contra religionem, ac subinde non tenebuntur restituere. Respondeo rationem factam universalem esse, nam omnes hi ministri tenentur ex officio et ex justitia gratis ministrare, sed diverso modo; nam præbendati seu stipendiati ab Ecclesia ad tale munus, tenentur ex justitia ad exercitium actus, et ad servandum gratis, non solum prout gratis opponitur pretio, sed etiam ut excludit novum stipendium. Alii vero, qui non sic habent ab Ecclesia stipendium, non obligantur ex justitia simpliciter ad exercitium actus, id est, ad ministrandum; obligantur vero ex justitia quasi ad specificationem actus, ut si ministrare voluerint, gratis id faciant, nec possint exigere nisi justum stipendium; nam veluti sub hac conditione est illis concessa potestas ministrandi, et ita non habent jus aliquod amplius exigendi. Sicut si respublica crearet tabelliones vel iudices arbitros, et illos non obligaret ex justitia ad suum officium exercendum, constitueret tamen illis et præscriberet quid deberent exigere et recipere, quando illud exercere vellent, contra justitiam peccarent, si plus exigere, etiamsi absolute possent officium non exercere; sic autem Christus omnibus suis ministris, sive necessariis, sive voluntariis, præscripsit ut sustentationem possent recipere et non aliud; utrique ergo contra justitiam peccant, si plus exigant. Et hoc etiam confirmari potest ex sensu et usu Ecclesiæ; nam sine dubio injustus censeretur sacerdos, qui ad summum arbitrium peteret excessivum stipendium pro una missa, vel pro uno baptismo, vel simili, fortasse propter inopiam sacerdotum, vel aliam similem causam, censereturque vexationem injustam facere; ergo multo magis si ultra stipendium peteret pretium.

21. *Utrum hæc doctrina locum habeat in rebus sacris permanentibus?—Respondetur affirmative. — De reliquiis. —* Sed quæres an hoc etiam habeat locum in rebus sacris, seu spiritualibus permanentibus, quæ non habent annexam consequenter aliquam temporalitatem, sed tantum antecedenter, ut sunt vasa sacra, grana benedicta, agnus Dei, et similia. Respondeo maxime habere in illis locum, proportionem servata: nam si ratione spiritualitatis (ut sic dicam) carius vendantur quam alias valeant, non solum simonia, sed injustitia committitur, et ideo ille excessus jure naturæ restituendus est. Ratio est eadem cum propor-

tionem applicata, quia consecratio vel quid simile spirituale non auget valorem rei temporalem, seu pecunia æstimabilem; tum quia hæc est prudens æstimatio omnium hominum prudentum, a qua solet valor rerum sumi, maxime quando lex illam non taxat; tum etiam quia spiritualitas illa non cadit per se sub dominium hominis, ut ab eo vendi possit, sed solum ratione materiæ cui est veluti affixa, et ideo solum possunt tales res juste vendi ratione materiæ. Dices: ergo reliquiæ, verbi gratia, quæ ratione materiæ nihil valent, pro nullo omnino pretio vendi poterunt sine injustitia, quod videtur inconveniens, quia non tenetur quis gratis illas dare, cum vere sint suæ. Ad hoc aliqui fatentur illam esse simoniam, non injustitiam, sed certe si religio obligat ad dandum illas gratis, si dentur, quamvis absolute non obliget ad dandum, non video cur non sit idem dicendum de justitia, si illæ res non sunt in se dignæ pretio. Sicut justitia non obligat ad mutuandum, obligat tamen ad gratis mutuandum, si quis mutuare velit. Respondeo ergo concedendo sequelam, si vere supponitur illas res materialiter spectatas non habere ullum valorem temporalem; hoc tamen non videtur semper ita esse, nam sub aliqua ratione possunt sine injustitia aliquo pretio æstimari, ut declarabitur.

22. *De illo qui dat ad redimendam vexationem. —* Ultimo constat a fortiori ex dictis, quoties simonia committitur per vexationem, quia nimirum is qui dat pecuniam, solum dat ad redimendam vexationem, sive det quando licite potest dare, sive illicite contra religionem, alium teneri ad restitutionem, quia injuste extorquet, et ab invito recipit. Atque tota hæc doctrina hujus assertionis, et omnium quæ ex illa intulimus, est consentanea menti D. Thom. 2. 2, q. 32, art. 7, ubi aperte sentit hanc obligationem restituendi in hac materia esse ex natura rei, et ex justitia divinæ legis, ubi etiam Cajet. id late docet; et idem sentiunt ad minimum auctores primæ sententiæ, quorum rationes illam etiam suadent et confirmant. Difficile autem est quod in d. loco D. Thomas subjungit, tunc non debere restitutionem fieri ei qui dedit, sed debere in eleemosynas erogari; nam stando in sola lege divina non videtur hoc posse subsistere, quia dans pretium, esto peccet contra religionem, non facit injuriam alteri cui dat, sed potius eam patitur ab illo, ut explicavi; ergo ex vi solius rationis naturalis non potest juste privari re sua.

23. *Restitutio ei facienda est qui pretium dedit. —* Quarto ergo infero ex dictis, quoties restitutio simoniaci pretii est facienda ex obligatione mera legis divinæ ac naturalis, ei qui dedit illud faciendam esse, non aliis. Ita asseruit Sot. supra, et recte consequenter loquendo, et sequitur Bannez 2. 2, q. 32, art. 7. Favet etiam Navar., in Man., c. 47, num. 30, quatenus generaliter docet id, quod ratione injustæ acceptionis restituendum est, ei a quo sumptum est, esse restituendum per se, et ex vi legis naturalis. Et probatur sufficienter ratione proxime facta, quia ille qui dedit pecuniam, passus est injuriam; ergo illi facienda est restitutio; item, quia pauperes vel Ecclesia non habent ullum jus ad illud pretium, neque unquam est obligatio restituendi illis, nisi vel ratione legis positivæ applicantis illis talem pecuniam (quod non fit nisi per modum pœnæ, et ita non habet locum in pura lege naturæ, ut nunc loquimur), vel in locum veri domini, quando ille haberi non potest ut illi fiat restitutio (quod est per accidens, et ex interpretativa voluntate ejus); ergo, per se loquendo, priori domino, qui pecuniam dedit, restitutio facienda est, et non alteri, nisi quatenus ejus personam gerit. Et confirmatur, quia restitutio est actus justitiæ, quo ad æqualitatem reducit inæqualitas prius facta; sed respectu pauperum vel Ecclesiæ nulla est facta inæqualitas; ergo ex vi justitiæ illis nihil debetur; ergo vel nulli debetur, vel debetur ei a quo extorta est; restitutio ergo, ut sic, proprie et per se non fit pauperibus ex præcepto justitiæ, ut dixi, sed illis donat unusquisque quæ sunt suæ; quæ autem rapuit, restituit a quo accepit, ut dixit Aug. epist. 54, ad Maced., et habetur cap. ult., 14, q. 5.

24. *Objectio Prima. — Secunda. — Tertia. — Quarta. — Quinta. — Sexta. —* Sed objici contra hoc solet imprimis e. *Cum sit*, de Judæis, ubi bona turpiter acquisita præcipiuntur restitui pauperibus, quia illi etiam qui dederant, turpiter dederant; ergo similiter in præsentidicendum est. Secundo, quia is qui dedit pecuniam pro re spirituali, voluntarie dedit, et habuit intentionem vere dandi, et abdicandi a se dominium talis rei, et transferendi in alium; ergo alius acquisivit vere dominium illius rei; ergo non est restituenda danti, quia jam non est dominus, et quia, ut supponimus, impleta est causa propter quam dedit, nam rem spirituales consecutus est. Tertio, eadem est ratio de dante pretium pro re spirituali, et de dante judici pro judicio justo, vel testi pro

veritate dicenda; sed iudex vel testis recipiens tali titulo pecuniam, non tenetur illam restituere danti, sed (ut sentit Aug., loco proxime citato): *Si convertitur ad meliorem vitam, illam pecuniam dat pauperibus*, ut suam, et ex consilio, non ex præcepto, ut sentit Aug.; ergo idem in præsentidicendum est. Quarto, ille qui pecuniam dedit, turpiter dedit, ut constat; ergo indignus est ut illi reddatur quod dedit; sic enim D. Thom. supra colligit, quem multi Doctores imitantur; ergo non est illi restitutio facienda. Quinto, qui rem spirituales accepit data pecunia, non tenetur illam restituere juxta dicta in cap. 57; ergo nec qui accepit pecuniam tenetur illam restituere. Probatur consequentia, quia videtur esse contra rationem, ut restitutio pretii fiat danti, et ipse nihilominus retineat rem spirituales quam accepit; tum quia alias commodum ex iniquitate reportaret; turpiter enim egit, emendo rem spirituales; recuperando autem pretium, et illud, et rem emptam retinebit. Tum etiam quia vel contractus fuit validus, stando in lege naturæ, vel non: si fuit validus, certe non tenetur emptor pretium restituere; si non fuit validus, sicut venditor non comparavit temporale pretium, ita nec emptor acquisivit rem spirituales, et consequenter tenebitur illam dimittere, quod est contra supra dicta. Unde possumus sexto argumentari, quia qui dedit rem spirituales non voluit dare nisi ob talem causam, scilicet, ut ipse fieret pecuniæ dominus; ergo si hæc causa non habet effectum, nec datio rei spiritualis valet. Cum enim aliquid datur ob causam quæ de jure non potest habere effectum, non censetur voluntarie, ac subinde valide datum, argument. c. *Et si necesse*, de Donat. inter vir. et uxor., et leg. 1, de Condict. ob caus.; ergo vel pretium restituendum non est danti, vel ipse rem spirituales retinere non potest ex jure naturæ.

25. *Respondetur ad primam objectionem. —* Ad primum respondetur, textum illum non esse ad rem; quia ibi non præcipitur restitutio propter injustitiam actionis, nec propter naturalem obligationem restituendi, sed est pœna quædam et onus impositum Judæis subditis christianis exercentibus publica officia, cum potestate vel jurisdictione supra ipsos christianos. Præcipiuntur enim convertere in usus pauperum christianorum omnia lucra talium officiorum, etiamsi alias justa fuerint; nam si aliqua fuissent injusta, et constasset a quibus accepta fuissent, illis sine dubio essent restituenda; quia tamen ordinariæ sunt incer-

ta, possent etiam restitui pauperibus, ut ibi Glossa et Doctores notant; hic vero non agimus de penali lege, sed de naturali justitiæ obligatione.

26. *Ad secundam.* — Ad secundum, dico imprimis diversam esse quæstionem, an rei dominium acquiratur, vel an res sit obnoxia restitutioni: nam in usura, Scot. et alii multi tenent usurarium acquirere dominium, et nihilominus teneri ad restitutionem, quia, licet dominium adquisierit ex voluntate dantis, nihilominus per injuriam obtinuit illud, et ratione injuriæ manet res illa restitutioni obnoxia; et alter, qui dedit, semper retinuit jus justitiæ ad illam, cui juri non cessit, quando rem dedit. Sic ergo dici posset de simonia; perinde enim in utraque esse quoad hoc judicandum censuit Glos., in c. *Si quis usuram*, 14, q. 4. Secundo, sicut in usura verior opinio habet usurarium non acquirere dominium, ita hic dicimus de simoniaci injusto. Et ratio est, quia ille qui dedit non voluit donare, sed dare quantum justitiæ ratio postulare, nec plus voluit a se abdicare quam ex justitia deberet; et quia pretium illud, nec ex justitia debebatur, nec juste exigi poterat, ideo voluntas illa dandi non habuit effectum, et hic melius applicantur illa jura, quæ dicunt, ubi causa dandi non subsistit, nec dationem subsistere. Cum autem instatur, quia causa est impleta, quandoquidem emens consecutus est rem spiritualem, respondeo causam dandi non fuisse illam quasi materialiter tantum sumptam, sed illam ut tali pecunia æstimabilem, et ut sufficientem ad justificandam exactionem talis pretii, saltem intra rationem justitiæ. Hæc enim est vere causa ob quam usurarius non acquirit dominium usurarum, et eadem habet hic locum, et eadem applicari potest ad omnem injustam extorsionem.

27. *Ad tertiam.* — *Ad quartam.* — Ad tertium respondetur, æquiparationem illam inter simoniacum et judicem vendentem justum judicium, seu testem vendentem verum testimonium, esse cum proportionem faciendam; nam fieri potest ut judex contra justitiam peccet talem extorsionem faciendo, et tunc procedit æquiparatio; et dico tunc etiam judicem teneri ad restituendum ei qui dedit. Aliquando vero fieri potest ut, licet judex turpiter accipiat, non tamen injuste, quia sponte oblatum accipit, quando vel quomodo non deberet accipere secundum honestatem legalem; et tunc non obligatur ad restituendum minus acceptum, ei qui dedit, nec etiam pan-

ribus ex præcepto, sed tantum ex consilio; et in hoc casu locutus est Augustinus: et in hoc non comparabitur judex cum simoniaci injusto, sed cum alio, qui sine injuria simoniam facit, ut statim dicitur. Ad quartum respondetur, simoniacum emptorem esse quidem ita indignum recuperatione sui pretii, ut illo privari mereatur in pœnam sui delicti; tamen hæc indignitas neque illum obligat ad exequendum in se hanc pœnam, priusquam per judicem puniatur, stando in solo jure naturali, nec etiam dat facultatem ei qui tale pretium recepit, ad puniendum illum sua auctoritate, quia punire est actus jurisdictionis quam ipse non habet in alium, et ideo non potest sua auctoritate illum privare re sua, nec illam dare pauperibus, sed eidem a quo illam extorsit.

28. *Ad quintam.* — Ad quintum respondetur, non esse eandem rationem in accipiente rem spiritualem vel pretium, nam prior non peccat contra justitiam; posterior autem injustitiam committit, et ideo nihil mirum quod prior non teneatur restituere, licet teneatur secundus. Item vendens agit contra absolutam prohibitionem Christi, non recipiendi pretium; hæc enim negatio includitur in verbo illo: *Gratis date*; emens autem non agit contra prohibitionem absolutam Christi circa acceptionem rei spiritualis, sed solum contra prohibitionem in modo accipiendi; et ideo receptio pretii est in se invalida, non autem receptio rei spiritualis. Negatur ergo consequentia argumenti, et ad primam probationem respondetur, illud non esse inconveniens, sed potius per illam restitutionem revocari rem ad statum in quo futura erat secundum voluntatem Christi, qui est supremus dominus rerum spiritualium, quæ voluntas est, ut hæc bona spiritualia gratis habeantur, et donentur. Unde, inquam, non est inconveniens quod, non obstante restitutione pretii, retineatur, quia tunc incipiet haberi gratis. Neque hoc commodum reportatur ex priori iniquitate, sed ex liberali voluntate principalis domini, quæ voluntas potest ad effectum perducere, non obstante priori culpa ementis, quando per ecclesiasticam legem non impeditur, vel persona fit inhabilis ad illud bonum retinendum in odium talis criminis. Ad secundam autem probationem respondetur, contractum fuisse validum, quoad id quod debuit gratis donari, non vero quoad pretii exactorem vel collationem, quia in primo nulla invenitur injuria, sicut in secundo. Explicatur

exemplo adducto de hærede, qui pro danda dote virgini pauperi pretium extorquet, cum ex voluntate testatoris deberet illud dare gratis, quia ille tenetur restituere quod accepit, et nihilominus datio dotis valida permanet, quia in datione dotis nulla est injustitia, imo per illam voluntas testatoris impletur; injustitia vero fuit in modo, et ut ille revocetur et tollatur, pecunia restituenda est. Et hoc magis declarabitur in sequenti responsione.

29. *Ad sextam respondetur primo.* — Ad sextum ergo responderi posset negando antecedens, quia dans vel ministrans rem spiritualem absolute vult illam dare vel ministrare, etiamsi ad volendum moveatur spe pretii, et licet fortasse non esset voliturus, si talem spem non haberet; quod patet aperte, quando pecunia non actu datur, sed promittitur, quæ promissio sine dubio non obligat in conscientia etiam ex vi juris naturæ, quia est de re turpi, et nihilominus ordo simoniacæ collatus validus est; ergo signum est voluntatem dandi ordinem absolutam fuisse, et non dependentem a valore conditionis, quæ non est proprie conditio, sed modus seu motivum. Idem ergo est etiamsi tradatur pecunia, et traditio ex natura sua vel valida non sit, vel obnoxia restitutioni.

30. *Secundo.* — Secundo (quidquid sit de antecedenti), negatur consequentia, quia conditio illa turpis est et injusta, et ideo habetur pro non adjecta, ideoque illa non obstante, tenet datio rei spiritualis, non vero acceptio pretii, quia est injusta. Jura autem illa quæ significant donationem ob certam causam non tenere, causa non subsistente, intelliguntur, quando causa est honesta, vel saltem non injusta. Ut est causa matrimonii, de qua loquitur d. cap. *Et si necesse*; nam, licet in casu illius textus, matrimonium esset contractum inter consanguineos, et ideo turpis causa, scilicet stuprum videri posset, tamen fortasse contrahentes ignorabant impedimentum (ut Glossa ibi inter alia respondet); vel, licet non ignorarent, nihilominus ratio dandi non fuit tale matrimonium vitiosum, sed matrimonium secundum se, ut honestum et validum esse potest. Et similiter de matrimonio loquitur lex illa Codicis, et plures aliæ ibi, et ff. eodem. Confirmaturque hæc responsio optime ex lege ult., ff. de Condict. ob turpem causam, quatenus habet pretium datum pro recuperanda re propria et alteri commodata, quæ gratis esset reddenda, conditione repeti posse: *Quamvis enim* (inquit) *propter rem da-*

*tum sit, et causa secuta sit, tamen turpiter datum est.* Sic ergo in præsentī dicimus, pretium rei spiritualis injuste receptum restituendum esse, etiamsi causa sit secuta, et e contrario acceptionem rei spiritualis validam manere posse, etiamsi acquisitio pretii valida non fuerit, quia turpiter et injuste postulatum est.

31. *Discrimen inter dantem et accipientem simoniacæ.* — Unde ad hoc magis declarandum considero, licet uterque simoniacus emens et vendens rem spirituales turpiter agat, et velit dare pro causa involvenda turpitudinem, longe tamen diverso modo. Nam qui dat pretium ut rem spiritualem habeat, non dat pro causa secundum se mala, sed solum modum habendi reddit malum per ipsammet dationem pretii; ipse autem per se potius vellet rem illam gratis habere, sed ab alio quodammodo cogitur ad volendam rem turpem, scilicet consecutionem illam per modum venditionis, et non per modum gratuita largitionis. Et ideo licet illa datio et acceptio non teneat in ratione emptionis et venditionis, tenet in ratione dationis et acceptionis. At vero qui dat rem spiritualem causa pretii, dat pro causa per se turpi et injusta, et ideo nec datio nec acceptio pretii valida aut firma in conscientia esse potest. Cujus signum est, quia si venditor rei spiritualis posset alio titulo accipere rem temporalem, utique sub ratione stipendii, tunc mutata intentione (ut dixi) posset temporale illud retinere, et ita illius acceptio permanere valida sub honesta ratione, licet non fuisset valida sub ratione pretii. Denique considero hæc spiritualia bona, licet per ministros Christi conferantur, magis pendere ex voluntate et dispositione ejus, quam ex privata intentione ministrorum, si sit intentioni Christi contraria; Christus autem voluit ut hæc bona gratis darentur fidelibus, et ideo licet ministri illa vendere intendant, ipse ratam habet largitionem, quantum ad substantiam (ut sic dicam); venditionem autem ut sic relinquit invalidam, quia natura sua talis est tanquam injusta, et sine voluntate domini, et sine potestate ministri vendentis facta; ut facile intelligi potest exemplo hæredis supra posito, illud cum proportionem applicando.

32. *Applicatur hæc doctrina variis materiis.* — Declaratur præterea applicando prædictam doctrinam ad varias materias simoniæ; possunt enim esse aut functiones sacræ, aut res sacræ permanentes, aut beneficia: de his ul-

timis nunc non loquimur, quia magis pertinent ad regulam sequentem. Functiones autem sacræ, cum solum habeant esse transiens, postquam factæ sunt, infectæ esse non possunt; ostendimus autem simoniam ministri operantis per se et ex natura rei nihil obstare quominus tales actiones validæ sint, et apud Deum suos effectus spirituales habeant, qui ex merito, seu sanctitate operantis vel recipientis non pendunt; unde si sint sacramenta, valida sunt et firma. In his ergo non habet locum restitutio, nec recisio contractus ex parte ejus qui rem spiritualem accepit, etiamsi is qui talia opera fecit, et contulit propter pretium, ad restitutionem ejus teneatur. Et in his constat, quod licet intentio conferendi sacramentum, vel faciendi opus sacrum, sit necessaria in ministro ad valorem operis, quæ ad usus humanos parum valent; tamen propter aliquos effectus temporales, quos possunt habere annexos, ut honoris, salutis, etc., possunt sine injustitia æstimari, quamvis non sine irreverentia et simonia, ut in sequenti regula declarabitur.

33. *Difficultas circa res sacras permanentes.* — At vero in rebus sacris permanentibus potest esse nonnulla major difficultas, quia et possunt esse magis sub proprio dominio vel jure vendentis illas, et potest quoad illas rescindi contractus, quia, cum permaneant, possunt vendenti reddi, quando ille pretium restituit, nec videtur ille obligandus aliter ad pretium restituendum, cum non teneatur gratis rem illam donare. Sed in his etiam rebus considero, spiritualitatem earum semper esse quasi adjacentem alicui rei materiali, quæ dicitur annexa antecedenter rei spirituali et ideo justo pretio vendi posse; erit autem justum, si non crescat ratione spiritualitatis, ut dixi. Dico ergo, ex natura rei loquendo, contractum manere validum ex hac parte, nec posse compelli, qui rem sacram carius et simoniace emit, ut rescindat contractum quoad emptionem illius materialitatis, ut sic dicam; empta autem re illa materiali, spiritualitas cum illa transit tanquam affinis illi, et necesse est ut transeat gratis, quia vendibilis non est; et licet vendens cogatur restituere pretium quod pro spiritualitate accepit, non potest exigere rem sacram, sed solum retinere pretium quod pro illa materiali re potest juste accipere. Contingit autem materialem illam rem vel tam parvæ esse æstimationis, ut quasi pro nihilo reputetur, ut granum benedictum, vel

reliqua alicujus Sancti; ac subinde, moraliter loquendo, nihil posse de pretio retineri propter illam considerationem; sed hoc per accidens est, quia natura seu conditio illius spiritualitatis est, ut cum tali re transeat sine ulla pretii consideratione, quia ut sic magis pertinet ad bona propria Dei, quam ad temporalia bona. Et certe si res ipsa materialis vilis est, et fere pro nihilo æstimatur, nullum est inconveniens ut pretium pro illa acceptum sit restituendum, etiamsi res data non recuperetur. Interdum vero res sacra, licet ratione materiæ non videatur æstimabilis temporali pretio, secundum se spectata, propter aliquos respectus humanos potest æstimari; et hac ratione posset aliquid temporalis pretii pro illa retineri, quod maxime videtur habere locum in reliquiis Sanctorum, quæ ad usus humanos parum valent; tamen propter aliquos effectus temporales, quos possunt habere annexos, ut honoris, salutis, etc., possunt sine injustitia æstimari, quamvis non sine irreverentia et simonia, ut in sequenti regula declarabitur.

34. Addi etiam potest limitatio, seu distinctio, ut hæc procedant, quando aliquis sciens rei qualitatem, et se non posse juste illo titulo eam vendere, nihilominus voluit illam vendere sub tali ratione. Nam tunc virtute videtur voluisse vendere duo, et materiam et formam, et tenet contractus quoad id quod vendere potuit, et non quoad aliud, quia utile per inutile non vitiatur, sicut qui mutuatur sub usuris, et vere mutuatur, et valide; tamen quatenus vendit ipsum mutuandi beneficium, contractum facit nullum, et tenet primus sine secundo. Et ideo in dicto casu amittit spirituale, quia revocabile non est sine materiali. At vero quando venditor ignorabat conditionem illius qualitatis, et ideo credidit illum fuisse justum valorem illius rei, tunc probabile est, rescindendum esse contractum, quia involuntarie fuit factus, ac subinde ita illum teneri ad restituendum pretium, ut illi sit res sacra reddenda, si extet, et possit reddi.

35. *Secunda regula.* — Secunda regula principalis sit, aliquando posse simoniam committi sine propria injuria, vel injustitia commissa contra commutativam inter vendentem et ementem, et tunc ex natura rei non oriri obligationem restituendi pretium. Quoad hanc partem sequimur secundam sententiam. Ratio autem est clara, stante hypothesis in ipsamet regula posita, quia obligatio restituendi, præsertim in contractu mutuo consensu facto,

non potest oriri, nisi ex injustitia commissa in eodem contractu, quia nulla alia malitia vel deformitas obligat ad restitutionem; ergo si injustitia non committitur, nec obligatio restituendi relinquatur. Quod autem possit esse simonia sine injustitia ex parte vendentis, supra, c. 4, ostensum est, et descendendo ad particularia exempla et corollaria clarius constabit; possunt autem exempla facile inveniri in simonia, tantum quia prohibita; tamen etiam inveniuntur in illa, quæ est prohibita quia mala, et in aliqua quæ potest esse dubia, quatenus utriusque materia potest habere aliquam temporalitatem annexam consequenter.

36. *Primum corollarium.* — Primo ergo sequitur, illum, qui habet officium temporale Ecclesiæ tanquam proprium, cui est annexum temporale commodum, licet simoniam committat vendendo illud, non obligari ad restitutionem pretii. Probat, quia officium illud secundum se est æstimabile pretio, et qui illo se spoliatur, temporalem incommoditatem sustinet ob eam causam, alter vero illam acquirit; ergo, licet ratione prohibitionis ecclesiasticæ peccent contra religionem, et simoniam committant, qui illud officium vendit non tenetur pretium restituere. Locutus sum autem de illo qui habet tale officium tanquam proprium et illo se spoliatur propter alium; quia si Episcopus vel prælatus Ecclesiæ illud vendat, puto committere injustitiam, et teneri ad restituendum pretium ex natura rei, et consequenter esse restituendum illi qui dedit, nisi alias per justum iudicium illo privetur in poenam. Ratio est, quia Episcopus non est dominus illius officii, nec habet jus peculiare in illud, nec potest temporale emolumentum ex ministerio ejus accipere, et ita non habet illum justum titulum exigendi pretium pro illo, quem privatus possessor habet.

37. *Secundum corollarium.* — Secundo, infero simoniam, quam committere potest beneficiarius vendendo suum beneficium, ex sola lege naturæ non obligare illum ad restituendum pretium, si in illo servata fuit debita moderatio, comparatione facta ad emolumentum temporale beneficii. Hæc assertio probari potest satis probabiliter ex cap. ult. de Simon., ut statim patebit. Probat, deinde ratione, quia emolumentum illud temporale, quod in beneficio est annexum spirituali officio, secundum se spectatum, pretio æstimabile est; ergo licet æstimari non debeat, ne illa occasione vendatur spirituale officium, nihilominus licet vendatur, non venditur aliquid in-

vendibile, seu inæstimabile pretio; sed simonia contra jus divinum ibi consistit in hoc, quod simul cum temporali venditur spirituale, vel potius quia ad vendendum temporale venditur prius spirituale. Tamen quia in effectu utrumque simul spirituale et temporale non pluris venditur, quam temporale valere posset, si per se esset, vel si esset annexum temporali officio, ideo in tali venditione non committitur propria injustitia, et consequenter nec est obligatio restituendi pretium ex sola rei natura. Nam de statuto Ecclesiæ cap. seq. dicemus. Et ideo appositum conditionem et limitationem, ut servari debeat moderatio in pretio, quia alias committeretur injustitia. Hæc vero moderatio prudenti arbitrio præscribenda est, pensata temporali commoditate accipientis, et incommoditate dantis beneficium, et pensato etiam onere, labore, et obligatione quam unus suscipit, et alius relinquit. Quæ consideratio licet nunc speculativa videatur in ordine ad simoniam realem, quia leges ecclesiasticæ circa illam aliud disposuerunt, ut videbimus, nihilominus in ordine ad simoniam mentalem poterit esse necessaria, quia obligatio restituendi in illa locum non habet, ut dicemus.

38. *Episcopi non possunt pretium accipere pro collatione.* — *Nec Summus Pontifex.* — Locutus etiam sum in hac illatione de beneficiario, qui est suo modo dominus beneficii, quia ille est qui habet proprium jus in illud, et qui sentit incommodum, relinquendo illud, juxta dicta in præcedenti corollario. Et eadem ratione, existimo non habere hoc locum in prælatis conferentibus beneficia, quia nullum habent jus proprium in illis, nec patiuntur temporale incommodum dando illa, nec possunt alteri vendere commoditatem, quam gratis dare tenentur. Nam (ut dixi de aliis rebus spiritualibus), licet non teneantur dare huic potius quam illi, tamen cui dederint, tenentur ex justitia dare gratis. Nec pro collatione ipsa possunt aliquid exigere, quia per suas præbendas sufficiens stipendium accipiunt pro toto suo ministerio, et illa collatio ac distributio est pars quædam sui ministerii. Nec ab hac regula excipio Summum Pontificem, quia licet ab aliquibus canonistis dominus beneficiorum vocetur, revera non est dominus, sed dispensator, et ideo in rigore illa vendere non potest juste, aliquid accipiendo per modum pretii. Posset tamen in alio sensu fieri exceptio, quatenus ille potest partem fructuum beneficiorum ad suum emolumentum